

Středoškolská technika 2009
Setkání a prezentace prací
středoškolských studentů na ČVUT

NOVÉ VYUŽITÍ INDUSTRIÁLNÍ ARCHITEKTURY

Petra Buganská

Gymnázium, Brno-Řečkovice
Terezy Novákové 2, Brno

Úvod a metodika

Téma Nové využití industriální architektury jsem si vybrala, protože se o tuto oblast již delší dobu zajímám a protože si myslím, že jde o v dnešní době velmi diskutované a důležité téma. Problematika nevyužívaných průmyslových budov je podle mého názoru aktuální, vzhledem k technologickému i ekonomickému rozvoji ve společnosti. V současnosti jsou stavěny nové továrny a výrobní haly a tak se nabízí otázka, co s těmi starými, které již nesplňují požadavky pro svůj původní účel.

V tomto oboru v České republice pracují odborníci a bylo vydáno několik odborných publikací, například Tvořit ve vytvořeném od prof. Ing. arch. Heleny Zemánkové, CSc., ze které jsem většinou čerpala v teoretické části mé práce nebo Industriál_paměť_východiska od kolektivu autorů: Ing. arch. Evy Dvořákové, PhDr. Benjamína Fragnera, prof. Ing. arch. Tomáše Šenbergera a Pavla Friče. Teoretická část mé práce je především kompilační. Snažila jsem se zde obsáhnout všechny důležité informace pro orientaci v oboru a získat tak základ pro vypracování vlastního návrhu v praktické části mé práce.

Úkol navrhnout novou funkci a vzhled bývalému silu mi zadala prof. Ing. arch. Helena Zemánková, CSc. ve spolupráci s Radou města San Giovanni Valdarno (v tomto městě se budova nachází) a společností Polynt SpA (vlastník areálu). Z jejich strany mi bylo poskytnuto mnoho podkladových materiálů, které jsem využila ve své práci. Důležité pro mě byly odborné konzultace prof. Ing. arch. Heleny Zemánkové, CSc. Při tvorbě modelu a vizualizaci návrhu jsem použila programy Rhinoceros 3.0 a Adobe Photoshop CS. Můj návrh by pro město San Giovanni Valdarno a Polynt SpA mohl být inspirací pro rekonstrukci budovy.

1. Vymezení pojmů

Tato kapitola je rozdělena do čtyř částí a jsou v ní vysvětleny odborné pojmy, použité v této práci.

1.1 Průmyslové dědictví

Pojmem průmyslové dědictví se obecně označují všechny pozůstatky industrializace, ať už se jedná o stroje, technologie, výrobní haly, doly, či domy pro ubytování dělníků. V této práci se zabývám převážně stavbami.

TICCIH (viz níže) rozděluje průmyslové dědictví na několik kategorií podle funkce (zemědělství a potravinářská výroba, mosty, komunikace, metalurgie, železnice, vodní díla atd), ale různé odborné publikace používají zase jiné rozdělení (ať už podle funkce, nebo jiných faktorů). Proto si myslím, že dělení industriálního dědictví není příliš důležité a neuvádím ho zde.

1.2 Průmyslová archeologie

Jako ostatní odvětví archeologie je to věda, která se zabývá studiem materiální kultury minulosti, ale se zaměřením na průmysl. Jednoduše řečeno, industriální archeologie zahrnuje lokality od nejranějších (prehistorických) dob až po ty nedávno vytvořené. Avšak s velkokapacitní industrializací se začalo až v 18. století, takže industriální archeologie se často odkazuje do této a pozdějších period. Cílem industriální archeologie je zachovat a pochopit pozůstatky industrializace, což zahrnuje technologie, transport, budovy spojené s manufakturami nebo produkcí surovin. Průmyslová archeologie v sobě spojuje tradiční archeologii, inženýrství, architekturu, ekonomiku i sociální historii.

Průmyslová archeologie se zrodila v 70. letech 20. století ve Velké Británii (role Velké Británie jako průkopníka této vědecké disciplíny je mezinárodně uznána). První mezinárodní kongres věnovaný uchování průmyslových památek se konal v roce 1973 v Iron Bridge, v místě průmyslové revoluce, která zde začala v roce 1709, když Abraham Darby I. jako první na světě začal k tavení železa používat koks místo dřevěného uhlí. V návaznosti na tavírenský průmysl v okolí vznikaly další výrobní areály, k transportu sloužila řeka Severn. Postupem času však došlo ke stagnaci zdejšího průmyslu, přesídlení do výhodnějších poloh. Druhý kongres o průmyslové archeologii se konal v roce 1975 v německé Bochumi. Právě na tomto kongresu byla založena TICCIH (viz níže).

Na závěr této podkapitoly je, myslím, namístě krátká zmínka o ochraně průmyslového dědictví v České republice. Z asi 33 000 evidovaných nemovitých památek u nás jsou celkem 3% technické

povahy. V Ústředním seznamu kulturních památek ČR je tedy dnes vedeno na 1500 objektů, dokládajících rozvoj vědy a techniky. Péče o ně je dána ustanovením zákona č. 20/1987 Sb. O státní památkové péči. ČSFR přistoupila dne 15.11.1990 k mezinárodní Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, přijaté v listopadu 1972 v Paříži (viz Sběrka zákonů č. 159/1991).

Celkově lze říci, že v České republice se spíše dbá na zakonzervování památek v původním stavu, než na rekonstrukce, které by přinesly něco nového. Památkový ústav ČR málokdy povolí kontroverznější řešení zachrany průmyslového dědictví, což je podle mého názoru většinou škoda.

1.3 TICCIH

Zkratka TICCIH znamená The International Committee for Conservation of the Industrial Heritage, v překladu Mezinárodní komise pro zachování průmyslového dědictví. Cílem této organizace je podpora uchovávání, konverze, dokumentace, výzkumu a interpretace průmyslového dědictví. TICCIH sdružuje mnoho zemí celého světa. V České republice je jejím zástupcem Dr. Benjamin Fragner z ČVUT. Všechny ostatní informace o této organizaci a kontakty jsou k dispozici na jejích webových stránkách www.mnactec.com/ticcih.

1.4 Proces konverze

Proces nového využití objektů, jež pozbyly svou původní funkci; pracuje s historickým prostředím (případně s technickou památkou), využívá původní architektonickou a stavební strukturu, hledá novou funkci.

Téma této práce, které zní Nové využití bývalé industriální architektury, by tedy bylo možné formulovat také jako Konverze bývalé industriální architektury. Český název je ale podle mého názoru dostatečně výstižný, proto jsem se rozhodla ho nenahrazovat cizím slovem.

V průběhu času se koncepční přístup ke konverzím měnil. Obecně lze rozlišit čtyři principy:

- demolice

Původní stavba je zbourána, místo ní postavena nová (může mít některé prvky původní stavby, avšak nově postavené).

Díváme-li se na konverze chronologicky, tento postup převažoval ze začátku. Priorita je zde uvolnění pozemku.

Např. koksovna Karolina v Ostravě (obr. 1), cukrovar ve Vyškově, nádraží Praha - Těšnov

- zachování, zakonzervování

Stavba zachována v původním stavu (někdy bývá označován jako tzv. poslední pracovní den), obvykle slouží jako památka technických, technologických a civilizačních znaků daného období.

Např. Důl Michal ve Slezské Ostravě (obr. 2 a 3)

- zachování původní atmosféry, změna funkce

Jsou provedeny úpravy, nutné pro nový účel stavby, ale projevuje se snaha zachovat charakteristické prvky objektu (např. režné zdivo, typická okna, etc.). Vzniká nové dílo, spojující v sobě staré a nové části.

Např. Administrativní centrum Corso Praha – Karlín (obr 4 a 5); lofity

- rozsáhlé urbanistické projekty na velkých průmyslových územích

Nejnověji a stále častěji se objevují nová řešení pro průmyslové plochy s velkou rozlohou. Cílem je integrace původní dochované struktury do struktury města, okolí. Jsou vytvářeny například polyfunkční městské čtvrtě.

2. Proč konverze?

Tato otázka nutně musí být položena, jednáme-li o osudu jakékoli průmyslové stavby. Existuje mnoho důvodů pro konverzi, tato kapitola obsahuje alespoň ty základní.

- kvůli historické hodnotě staveb
Zakonzervované historické budovy mohou sloužit jako doklady, dobové dokumenty o výrobních aktivitách v daném časovém období. Nová funkce objektu pak obvykle bývá muzeum (například Důl Michal v Ostravě je zakonzervován na principu „posledního pracovního dne“ a v současnosti se využívá jako muzeum pro širokou veřejnost).
- pro jejich fyzické hodnoty
Průmyslové objekty mohou mít některé fyzické hodnoty, pro které stojí za to je zachovat. Může to být například kvalitní statika, zdivo, nebo jednoduše fyzická vhodnost pro určitou novou funkci.
- z důvodů estetických, architektonické kvality
Přestože často jsou průmyslové objekty z estetických důvodů spíše bourány, některé jsou z této stránky natolik hodnotné, že ze stejných důvodů jsou zachovány. Buď je objekt sám o sobě tak esteticky hodnotný, že stojí za zachování, nebo se může zajímavě doplňovat s okolím, takže jeho odstranění či nahrazení by bylo pro danou lokalitu ztrátou.
- pro nové výrobní aktivity
Pokud je průmyslový objekt v dobrém stavu a má pro to fyzické předpoklady, lze ho využít jako prostor pro nové výrobní aktivity. Většinou samozřejmě musí být provedeny drobné (nebo i větší) stavební úpravy. Argumentem pro využití již postaveného objektu je ekonomická výhodnost. Je rozhodně levnější udělat úpravy na již existující stavbě, než ji zbourat a ještě stavět novou.

U konkrétních objektů by bylo možno najít další individuální argumenty pro, stejně tak u jedné stavby většinou platí více než jeden důvod pro konverzi.

3. Jak provést konverzi?

Proces konverze hledá nové využití již existujícího objektu. Pro úspěšnou konverzi je třeba si uvědomit tři základní požadavky:

- kdo bude objekt využívat
- k čemu bude objekt sloužit
- jakým způsobem ho upravit

Ze všeho nejdříve vybereme tedy cílovou skupinu, což může být co nejširší veřejnost, mládež, senioři, nebo třeba jen jedna rodina. Výběr cílové skupiny je úzce spojen s funkcí objektu a naopak.

Dále je třeba objektu určit novou funkci. Je pro to třeba odborných pohledů, analýz a předpokladů, týkajících se několika kritérií:

- kulturní historie stavby nebo areálu
- širší územní a prostorové vztahy
- architektonický charakter stavby, její zvláštnosti, jedinečnosti
- stavebně-technické možnosti a omezení

Jak již bylo zmíněno výše, při výběru funkce musíme brát ohled na to, kdo bude objekt využívat, nebo naopak při výběru cílové skupiny již musíme zvažovat budoucí funkci objektu.

Zbývá navrhnout, jakým způsobem má být budova upravena, aby mohla vykonávat určenou funkci. V podstatě jde o to co nejefektivněji využít výhody stavby a zároveň eliminovat, minimalizovat nevýhody. Při konverzi se projevuje snaha zachovat původní atmosféru objektu, přestože dostane nový účel. Snažíme se zachovat zvláštnosti a jedinečnosti stavby, její typické vlastnosti. Samozřejmě usilujeme o ekonomickou únosnost rekonstrukce, ne však na úkor estetické a stavební hodnoty.

4. Příklady konverzí

V novém využívání průmyslových objektů se můžeme inspirovat již realizovanými projekty ze zahraničí i z České republiky. Uvedu zde několik vybraných příkladů, kde podle mého názoru konverze proběhla úspěšně.

4.1 Hutě Völklinger

Lokalita: Völklinger Hütte
Původní funkce: vysoké pece
Nová funkce: Evropské centrum umění a průmyslové kultury
Hlavní konzervátor: Norbert Mendgen
Realizace: 90. léta, probíhá dosud

Völklingerské železářny byly založeny v roce 1873 Juliem Bruchem, nachází se v Německu, v regionu Saarsko. Šest let po otevření musely být zavřeny a v roce 1881 je koupil Carl Röchling. Od té doby se podnik začal rozrůstat, byly postaveny například nové vysoké pece, vodní věž. V roce 1965 zde bylo zaměstnáno přes 17 000 lidí, což je nejvyšší počet zaměstnanců, kterého Völklingerské železářny kdy dosáhly. Roku 1986 byly uzavřeny. Jako první industriální památka byly roku 1994 zařazeny do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO – 6 vysokých pecí, sál turbodmychadel, aglomerace, vše na ploše 6 000m², to jistě vypovídá o geniálnosti inženýrů začátku 20. století.

Pro zachování továrny jako dokumentu technického umění, památky zaniklých technologií a výrobních postupů byla továrna podrobená urbanistické konverzi zpřístupněna veřejnosti. Od roku 1999 mají tedy bývalé železářny novou funkci – Evropské centrum umění a průmyslové kultury (European Centre for Art and Industrial Heritage). Díky finanční podpoře EU, německé federální vlády a dalších sponzorů je areál postupně restaurován. Pro veřejnost již jsou otevřeny vysoké pece a strojovna. Po obou stranách vysokých pecí je vytvořena prohlídková trasa o délce 600 metrů, s novou vyhlídkovou platformou ve výšce 40 metrů.
(obr. 6, 7 a 8)

4.2 Noisiel, centrum společnosti Nestlé

Lokalita: Noisiel (Francie, vesnice na východ od Paříže)
Původní funkce: továrna na výrobu léčiv a čokolády
Nová funkce: ředitelství společnosti Nestlé
Architekti: Bernard Reichen, Philippe Robert
Realizace: 1996

V roce 1825 koupil A. B. Menier mlýn na slepém rameni řeky Marny ve vesničce Noisiel východně od Paříže a začal zde vyrábět léčiva. Za nějaký čas přidal také výrobu čokolády. Podnik se rozvíjel, Menierův syn přidal plantáže v Nikaragui, cukrovar a flotilu lodí. V roce 1864 byla továrna zrekonstruována podle nového projektu architekta Julese Saulniera. Poprvé na světě zde byly budovy uspořádány a integrovány podle výrobního postupu. Byla vybudována také dělnická vesnička se školou, radnicí, hotelem a dalším vybavením, poté farma. Později bylo pro výrobu elektrické energie zakoupeno deset dynam.

Dnes je celý areál pod ochranou Francouzské památkové správy, organizace „Historické město Noisiel“, CILAC (Comité d'Information et de Liaison pour l'Archeologie Industrielle) a TICCIH. V polovině 90. let 20. století byli francouzští architekti Reichen a Robert pověřeni firmou Nestlé zpracováním projektu nového využití. Během dvou a půl roku byla realizována konverze chráněných historických budov. Ředitelství společnosti Nestlé zde začalo působit od roku 1996.
(obr. 9 a 10)

4.3 Musée d'Orsay

Lokalita: Paříž

Původní funkce: nádraží

Nová funkce: muzeum umění a civilizace 19. století

Architekti: P. Colboc, R. Bardon, J. P. Phillippon, G. Aulenti

Realizace: 1988

V roce 1900 bylo na pařížském nábřeží d'Orsay postaveno nové nádraží s hotelem podle návrhu architekta Victora Laloux. Bylo vybaveno mnoha moderními vymoženostmi – rampami a výtahy na zavazadla i pro cestující, recepce, elektrickou trakcí, atd. Hala byla 32 m vysoká, 40 m široká a 138 m dlouhá. Avšak po r. 1939 již nemohlo sloužit původním účelům, protože jeho nástupiště nebyla dost dlouhá pro moderní vlaky. Gare d'Orsay poté sloužilo k různým jiným účelům, např. pro aukce, jako poštovní centrum nebo k natáčení filmů.

V roce 1974 byla budova zapsána do Dodatkového seznamu historických památek. Už v roce 1975 zvažovalo Ředitelství francouzských muzeí instalování nové galerie do budovy nádraží, oficiální rozhodnutí postavit Musée d'Orsay padlo roku 1977. Galerie byla otevřena veřejnosti 9. prosince 1986. Transformace z nádraží na muzeum byla provedena skupinou architektů ACT (P. Colboc, R. Bardon, J. P. Phillippon). Jejich projekt byl vybrán roku 1979, respektuje původní Lalouxovu architekturu i s novou funkcí budovy. Architektka Gae Aulenti, vyzvaná k návrhu interiérů, vytvořila monumentální dekor vestavěných pavilonů. Původní secesní

architektura kontrastuje s moderním interiérem, tento kontrast je ještě zvýrazněn odlišnou barevností. Kromě galerie zde nalezneme i další služby jako restaurace, kavárny, divadelní sál či knihovny.

Restaurátorské dílny, fotolaboratoře a deponitáře tvoří technické zázemí muzea.

(obr. 11 a 12)

4.4 Coalbrookdale, Muzeum železa

Lokalita: Coalbrookdale, Shropshire

Původní funkce: železářny

Nová funkce: muzeum

Realizace: 1978 - 1979

Coalbrookdale je považován za jedinečnou lokalitu, právě tady se v 18. století začala nejdříve projevovat průmyslová revoluce.

Vyvinula se zde moderní výroba železa, když Abraham Darby I. v roce 1709 začal tavit železo za použití koksu místo dřevěného uhlí. Byl zde odlit první železný most na světě – Iron Bridge.

Do Coalbrookdalského areálu patří stará pec, zachovaná v původní podobě z roku 1777, dále dvě velké cihlové budovy - původní skladiště místních železáren. V jednom z nich, z roku 1838, je od roku 1979 sídlo Muzea železa. Ve druhém objektu, postaveném na přelomu století, je dnes muzejní knihovna, sídlo Iron Bridgeského institutu (organizace, zabývající se průmyslovou archeologií) a Eltonova galerie (schraňuje sbírky s průmyslovou tematikou). Coalbrookdale je živým památkem ohromných úspěchů, kterých dosáhl průmysl 18. a 19. století.

(obr. 13 a 14)

4.5 Corso Karlín

Lokalita: Křižíkova 37, Praha 8

Původní funkce: tovární hala ČKD

Nová funkce: administrativní budova

Architekt: Ricardo Boffil

Realizace: 2000

Přestavbou bývalé tovární haly ČKD v Praze – Karlíně byl pověřen španělský architekt Ricardo Boffil. Ve svém projektu zachoval pouze vnější část původní budovy, uvnitř byla vestavěna nová stavba ze skla a betonu o objemu 60 000 m³. Vzniklo nové architektonické dílo vrstvením a spojením starých a nových částí. Celková užitková plocha budovy je 10 000 m² na čtyřech nadzemních podlažích a je doplněna podzemními garážemi. Projekt získal titul Stavba roku 2001. V současnosti se v sousedství staví novostavba, kterou navrhl rovněž Boffil.

(obr. 4 a 5)

4.6 Vaňkovka

Lokalita: Zvonařka 5, Brno

Původní funkce: komplex továrních budov

Nová funkce: nákupní galerie, administrativní centrum, víceúčelový prostor

Architekti: Ateliér D.R.N.H., v. o. s., ECE Projektmanagement Praha s.r.o. ve spolupráci s: Architekti Hruša & Pelčák, Ateliér Brno s.r.o.

Realizace: 2004-2005

2. prosince 1864 zakoupil Friedrich Wannieck se svým společníkem Philipem Jellinkem od G. Mällera dům se zahradou na ulici Trnité 21. Na základě výnosu městské rady a Státního zastupitelství

z 21.3.1865 jim byla povolena stavba strojních dílen, sestávající ze slévárny, kuplovnů, hnacího parního stroje, kotelny a montážních dílen,

s vyloučením provozu výroby kotlů. Tento okamžik by se dal označit za založení továrny Vaňkovky. Od té doby až do března 1988 továrna vystřídala několik majitelů a funkcí. Ještě za Wanniecka to bylo zpracovávání cukrové řepy, výroba parních strojů. Od roku 1901 zde První brněnská strojárna vyráběla parní turbíny. Ve 20. století Vaňkovka často měnila majitele, vystřídaly se zde společnosti jako Zbrojovka Brno, či Zetor a mnohé další. V březnu 1988 je ukončena činnost, slévárna uzavřena. Roku 1994 vzniká Nadace Vaňkovka pro záchranu a nové využití areálu.

Na podzim 2003 bylo vydáno stavební povolení Galerie Vaňkovka. Modelárny, slévárny a části jádrovny byly zbourány a v roce 2004 začala samotná stavba galerie. Galerie Vaňkovka byla tedy postavena na pozemku bývalé továrny Vaňkovka. Z původní stavby jsou zachovány pouze části charakteristické cihlové fasády. Z větší části je zachována administrativní budova a strojárna, které prošly citlivou rekonstrukcí. Vaňkovka byla znovu otevřena veřejnosti 23. března 2005.

(obr. 15, 16 a 17)

V této kapitole jsem uvedla opravdu jen málo z toho, co už bylo dokázáno. Jen v Brně bychom kromě Vaňkovky mohli najít spoustu dalších konverzí, například kulturní centrum Semilasso, Fakulta stavební VUT, Fakulta informačních technologií VUT, etc. Počet uvedených příkladů však považuji za dostatečný.

Praktická část

1.-7. října 2007 se v San Giovanni Valdarno konal mezinárodní workshop ve spolupráci Rady města San Giovanni Valdarno, společnosti Polynt SpA a fakult architektury vysokých škol v Brně (Fakulta architektury VUT v Brně), Florencii (Università degli Studi di Firenze, Facoltà di Architettura), Nancy (École Nationale Supérieure d'Architecture de Nancy) a Saarsbrückenu (Hochschule für Technik und Wirtschaft des Saarlandes) pod názvem Un'immagine per i silos (obr. 18). Úkolem pro studenty vysokých škol bylo navrhnout novou funkci i vzhled nevyužívané budově sila ve výrobním areálu společnosti Polynt. Právě tento úkol jsem spolu se studenty na Fakultě architektury VUT v Brně pod vedením prof. Ing. arch. Heleny Zemánkové, CSc. převzala i já pro svou práci.

5. O lokalitě

V této kapitole krátce zmíním důležité informace o místě, kterého se tato část mé práce týká - o městě San Giovanni Valdarno a výrobním areálu Polyntu.

5.1 San Giovanni Valdarno

Rozloha: 21,39 km²
Počet obyvatel: 17 045; (8950 - ženy, 8095 - muži)
Nadmořská výška: 128-268 m n. m.
Průměrná teplota: 19°C
Roční úhrn srážek: 880 mm

Město San Giovanni Valdarno se nachází v Itálii, regionu Toskánsko, provincii Arezzo. Je mu připisován přívlastek „cittá d' arte“, neboli město umění. Je rodištěm malíře Masaccia a i jinak má bohatou kulturní historii. Založení města můžeme datovat do 13. století. Původně bylo vybaveno působivým systémem hradeb, avšak ty zde už v současné době nenajdeme. V historickém centru města se nachází několik zajímavých památek, například Palazzo Pretorio architekta Arnolfa di Cambia. Naproti stojí bazilika Santa Maria delle Grazia z 15. století, v interiéru zdobená freskami od Beata Angelica. Pro veřejnost je otevřeno také Museo della Basilica. Zajímavé je, že historické centrum je pravidelně uspořádáno, (obr. 19).

5.2 Polynt

Polynt je prosperující italská společnost, založená roku 1955. V současnosti zaměstnává 986 lidí. Specializuje se na výrobu chemických látek, jako jsou anhydrid kyseliny ftalové, anhydrid kyseliny maleové nebo kyselina fumarová. Tím zasahuje do mnoha odvětví průmyslu, protože tyto látky se používají například k výrobě PVC, mazacích olejů, fungicidů, polymerů. Některé se přidávají také do jídla a krmiv. Polynt má v Evropě celkem šest poboček, jednu v Polsku, jednu v Německu a čtyři v Itálii (obr. 20).

Závod v San Giovanni Valdarno byl založen v roce 1940 společností S.I.C.S. (Società Italiana Carburanti Sintetici). Do současnosti se zde vystřídalo několik majitelů (G.I.A.-Gruppo Industriale Alimentari, Società Distillerie Italiane SpA, SERIOM) a několikrát byly provedeny přestavby. Areál sloužil převážně k výrobě rostlinných olejů (v dnes nevyužívané budově sila se skladovaly a připravovaly suroviny). V dnešní době podnik patří společnosti ALUSUISSE-LONZA a prodělal transformaci na chemický závod. Pokrývá plochu 271 000 m² a nachází se jižně od centra města. V současnosti zde pracuje 243 zaměstnanců.(obr. 21)

6. Návrh

Zde vysvětlím, proč jsem se rozhodla navrhnout rekonstrukci budovy sila určitým způsobem. Budou zde uvedena všechna důležitá hlediska, ze kterých jsem při tvorbě návrhu vzhledu i funkce stavby vycházela.

6.1 Cílová skupina

Rada města San Giovanni Valdarno a společnost Polynt uvedli, že bývalé silo by mělo sloužit buď zaměstnancům přilehlého chemického závodu, nebo veřejnosti. Vzhledem k tomu, že v továrně je pouze 243 zaměstnanců, zdálo se mi nevhodné poskytovat celou budovu takto uzavřené skupině lidí. Rozhodla jsem se pro druhou možnost – zpřístupnit budovu veřejnosti.

6.2 Dopravní dostupnost

Dopravní dostupnost k objektu není zrovna ideální, jediná příjezdová cesta vede přes areál chemického závodu. Z druhé strany objektu se nachází železniční trať a vodní tok (obr. 21). Tento problém by se dal vyřešit nadjezdem nebo naopak podjezdem nad/pod tratí a řekou nebo zabezpečením části závodu pro přístup veřejnosti.

6.3 Funkce

Ve městě San Giovanni Valdarno ani v jeho nejbližším okolí se nenachází žádné moderní kulturní, společenské nebo nákupní centrum. Domnívám se, že město s více než 17 000 obyvateli by si ho rozhodně zasloužilo. Budovu jsem si rozdělila do tří částí podle stavebních parametrů. Z první části budovy jsem se rozhodla udělat nákupní galerii, z prostřední části prostor pro pořádání výstav, koncertů a společenských událostí a v poslední části jsem navrhla prostor pro bydlení – tzv. lofity. V podzemní části stavby by pak byly pomocné provozy, sklady a garáže pro návštěvníky nákupního centra i pro nájemníky loftů.
(obr. 22 a 23)

6.4 Dominanta v krajině

Rekonstruovaná budova je pro okolní krajinu výrazná dominanta především svou velikostí (obr. 24, 25 a 26). Například při jízdě vlakem (trasa Řím-Florence) je velmi nápadná. Stejně tak z pohledu ze silničních komunikací v okolí, nebo i ze San Giovanni Valdarno. Působí však nepřívětivým dojmem, nepřístupně. V návrhu jsem se pokusila stavbu jakoby „otevřít“ lidem tím, že jsem ve střední

části stavby navrhla vybourat sila a vestavět zde prosklené stěny namísto původního zdiva. Tento prosklený prostor by měl sloužit k již zmíněnému pořádání výstav, koncertů, společenských událostí. Samozřejmě, sklo nemá takové nosné vlastnosti jako nynější zdivo a tak by bylo potřeba z obou stran volného prostoru vystavět spojené nosné konstrukce.

6.5 Využití vlastností stavby

Pro část obchodní galerie a loftů jsem žádné podobně razantní změny nenavrhl. Nutné by byly pouze úpravy zajišťující technické a stavební zázemí pro funkce budovy, jinak by zde bylo možné zachovat původní stav.

Napadlo mě také využít výrazné výšky budovy. V nejvyšším patře obchodní galerie jsem navrhla restauraci s vyhlídkovou terasou. (obr. 22)

6.6 Vnější vzhled

Pro vnější vzhled je vedle průhledné (prosklené) střední části důležitá také fasáda stavby. Snažila jsem se, aby si člověk při pohledu na budovu (ať už z vlaku či z jiného místa) mohl udělat nějaký obrázek o městě San Giovanni Valdarno.

Pro sjednocení plochy jsem na obou bočních částech budovy navrhla skleněný plášť, pod kterým budou umístěna okna. Okolo „díry“ ve středu budovy jsem navrhla keramický obklad v kombinaci barev modré, žluté a oranžové. Domnívám se, že tyto barvy vystihují atmosféru města. V horní části fasády je jako mozaika navržen nápis „San Giovanni Valdarno – citta' d'arte“, ve stejném materiálu i barvách jako obklady. (obr. 27 - 31)

Myslím, že můj návrh by ze stavebního hlediska měl být realizovatelný. Ekonomickou stránkou věci jsem se zatím příliš nezabývala, ale vzhledem k navržené nové funkci objektu se domnívám, že potenciální investice by měla být návratná.

Závěr

Možnosti nového využívání industriální architektury byly již mnohokrát rozebírány a popsány. Měla jsem tedy k dispozici velké množství informací. Avšak ve své práci jsem zahrнула pouze kratší teoretickou část, kde jsem se snažila shrnout základní fakta a poznatky, ze kterých jsem potom dále vycházela.

Více úsilí jsem věnovala svému vlastnímu návrhu rekonstrukce budovy. Ze všeho nejdříve byl důležitý nápad a následovaly poměrně časté návštěvy Fakulty architektury VUT v Brně, hledání další inspirace, konzultace, zpracovávání výkresů a vizualizací a další aktivity.

Domnívám se, že moje snaha nebyla zbytečná, protože jsem vytvořila realizovatelný návrh, který může sloužit jako inspirace k nastávající rekonstrukci stavby. Zároveň jsem si při vypracování SOČ výrazně rozšířila znalosti v tomto oboru, vyzkoušela jsem si práci ve vysokoškolském prostředí, naučila jsem se pracovat s počítačovým programem pro vytváření trojrozměrných modelů a navázala jsem nové kontakty na VUT v Brně. Přínos mé práce je tedy dvojitý - inspirace pro rekonstrukci budovy a rozšíření mých znalostí a dovedností.

Projekt č. 2

Úvod a metodika

Ve druhé praktické části své práce jsem si vybrala lokalitu v Brně, tedy v blízkosti mého bydliště. Jedná se o bývalou textilní továrnu v městské části Obřany, která je již delší dobu nepoužívaná a ve špatném technickém stavu.

Práce obsahuje krátký pohled do historie stavby, popis současného stavu, návrh nové vhodné funkce na základě analýzy vlastností areálu a okolí, návrh exteriéru budovy.

Pracovala jsem s několika počítačovými programy – k vytvoření trojrozměrného modelu jsem použila Google SketchUp 7, vizualizace jsem upravila v Adobe Photoshopu.

Návrh nového vzhledu i funkce budovy jsem zpracovala opět pod vedením prof. Ing. arch. Heleny Zemánkové, CSc. z Fakulty architektury VUT v Brně. Formální stránku práce mi pomohla opravit Mgr. Vlasta Krejčířová z Gymnázia, Brno-Řečkovice.

7. Analýza objektu

V této kapitole stručně zmíním historii areálu, podrobněji rozeberu současný stav budov v areálu továrny, analyzuji okolí. Z těchto hledisek budu vycházet při tvorbě návrhu.

7.1 Historie areálu

Textilní továrna pochází z počátku 20. století, kdy zde byly postaveny jedno a dvoupodlažní budovy. Areál patřil firmě E. E. Essler. V roce 1915 ji převzal syn pana Esslera, Adolf Essler. V roce 1922 byla přistavěna nová čtyřpodlažní přádelna, roku 1925 pak tkalcovna a úpravna. Součástí areálu byla také vodní elektrárna, která zásobovala energií nejen provoz továrny, ale i veřejné osvětlení obce. V době největšího rozmachu zde bylo zaměstnáno až 600 lidí.

V době německé okupace byla továrna označena za židovský majetek, rodina majitelů byla uvězněna v koncentračních táborech.

Po osvobození roku 1945 byl Adolf Essler obviněn z nacismu a jeho majetek byl po roce 1948 zapojen do Moravskoslezských závodů (přejmenovány na Národní podnik Moravskoslezské vlnářské závody). Adolf Essler se vystěhoval do Rakouska, jeho syn E. R. Essler žije v Anglii.

Během 20. století továrna několikrát změnila název, vždy byla ale zachována textilní výroba. Provoz byl ukončen roku 1922.

Současným vlastníkem areálu je pan František Franc. Budovy jsou ve špatném technickém stavu a chátrají. Uvažuje se o zapsání továrny do seznamu památkově chráněných staveb.

Původní funkce areálu je rozkreslena a popsána v obrazové příloze (obr. 43).

7.2 Popis současného stavu

Textilní továrna se nachází v zajímavém prostředí na břehu řeky Svitavy. Budovy jsou obklopeny vzrostlými stromy. Továrna je postavena na trojúhelníkové parcele, ohraničené ulicí Fryčajovou, Mlýnským nábřežím a řekou Svitavou. Parcelu rozděluje vodní náhon s turbínou. Areál továrny tvoří konstrukčně, původem, účelem i technickým stavem značně nesourodý soubor budov - nachází se zde několik jednopodlažních objektů a čtyřpodlažní bývalá přádelna z roku 1922, což je největší a nejvýraznější budova v areálu.

Hlavní nosnou konstrukci bývalé přádelny tvoří železobetonový skelet, který je vyplněn cihlovým zdívkem a jednoduchými průmyslovými okny. Střecha je plochá, rovněž tvořená železobetonovou deskou. V přístavku odděleném od hlavní hmoty budovy je třiramenné železobetonové monolitické schodiště. Únikové schodiště (jednoramenné) je uchyceno v nosných prvcích fasády obrácené do ulice Mlýnského nábřeží. Zastavěná plocha je zhruba 1200m². Stavba je v relativně dobrém technickém stavu, na nosné

železobetonové konstrukci nebyly nalezeny žádné trhliny ani deformace trvalého charakteru. Budova má nespornou památkovou hodnotu.

Ostatní stavby v areálu jsou v technickém stavu odpovídajícím svému stáří. Většinou jsou to jednopodlažní zděné budovy s krovovou střešní konstrukcí.

V obrazové příloze jsem uvedla nákres areálu továrny (obr. 32) a několik fotografií dokumentujících současný stav budov (obr. 33-40).

7.3 Okolí areálu

Oblast blízkého okolí areálu je hojně využívána k rekreaci a aktivnímu trávení volného času obyvateli Brna. Podél řeky Svitavy zde vedou pěší turistické a cyklistické stezky do Bílovic nad Svitavou a Řícmanic.

Prochází zde železniční trať z Brna – hlavního nádraží směrem na Havlíčkův Brod.

Okolní zástavbu tvoří většinou dvoupodlažní obytné domy.

7.4 Dopravní dostupnost

Dopravní dostupnost k objektu je velmi dobrá, areál se nachází v oblasti dosahu brněnské městské hromadné dopravy. Vjezd i vstup do areálu je společný, z ulice Mlýnské nábřeží.

Pro lepší orientaci doporučuji shlédnout plány v obrazové příloze (obr. 41 a 42).

8. Návrh nové funkce

Na základě analýzy technického stavu a architektonické hodnoty jsem si k rekonstrukci vybrala čtyřpodlažní budovu přádelny. Zde popíšu navrhovaný nový účel vybrané stavby a důvody, které mě vedly k právě tomuto návrhu. V této kapitole budu vycházet z analýzy areálu, popsané v kapitole předchozí. Grafická schémata návrhu nového využití jsou uvedena v obrazové příloze (obr. 44 a 45).

8.1 Odpočinková zóna

Na „ostrově“ vytvořeném mezi přirozeným korytem řeky Svitavy a říčním náhonem jsem navrhla vytvořit odpočinkovou zónu, kterou by mohli využívat turisté a cyklisté, samozřejmě také ostatní obyvatelé. Vzrostlá vegetace zde poskytuje přirozené zastínění. Odpočinková zóna je pouze venkovní, v okolí rekonstruované budovy.

8.2 Komerční centrum

První dvě patra (přízemí a první patro) rekonstruované stavby jsem určila pro komerční centrum, tedy obchody a služby. Bylo by vhodné, kdyby zde bylo několik obchodů zaměřených na sportovní zboží v návaznosti na zázemí pro cyklistickou stezku.

Vybouráním části stropu v přízemí jsem vytvořila v těchto patrech malé atrium, které celý prostor ozvláštňuje a vytvoří zde vzdušnější dojem.

8.3 Restaurace

Prostor ve druhém nadzemním podlaží jsem vyhradila pro restauraci. Pozitivem je zde nádherný výhled na řeku z nově vytvořené terasy.

8.4 Muzeum

Nejvyššímu patru budovy jsem navrhla funkci muzea, které by ukazovalo tradici textilní výroby v Brně. Tímto bych v nové funkci stavby vytvořila odkaz na její původní účel. Vedle stálé expozice by zde mohly být organizovány také dočasné výstavy.

9. Návrh nového vzhledu

V této kapitole stručně popíšu svůj návrh exteriéru budovy. Zde je především důležité věnovat pozornost zobrazením v obrazové příloze (obr. 46-49). Návrh vnějšku objektu je přizpůsoben navrhované nové funkci.

Mým hlavním cílem při vytváření návrhu bylo navázat na okolní přírodní podmínky, tedy především na řeku, zároveň však zachovat původní atmosféru stavby. Z pohledu z ulice navrhovaná budova působí jako velký dům, z pohledu od řeky je ale otevřenější, terasovitě se zvedá z úrovně nábřeží.

9.1 Okolí stavby

V oblasti odpočinkové zóny by bylo třeba vybourat budovy, které nejsou určeny k rekonstrukci a upravit terén takovým způsobem, aby byl k danému účelu vhodný. Navrhuji ponechat zde vzrostlé stromy jako přírodní stínění. V odpočinkové zóně by neměl chybět nábytek odolný proti vlivům počasí (lavičky, stojany na kola a podobně).

9.2 Celkový vzhled budovy

Na základě dobrého technického stavu jsem se rozhodla zachovat původní nosný skelet budovy. Taktéž režné zdivo, jako charakteristický znak stavby. Rozmístění oken bylo nutno kvůli funkčnosti budovy pozměnit, nicméně jejich vzhled jsem ponechala stejný.

9.3 Terasy

Na straně odvrácené od Obřanského mostu jsem navrhla částečně vybourat zdivo v horních patrech při ponechání železobetonového skeletu. Tím by zde vznikly terasy pro využití v letním období. Měly by rovněž estetické opodstatnění – vytvářejí dojem plynulejšího přechodu mezi řekou a budovou.

9.4 Pohled z mostu

Na straně obrácené k Obřanskému mostu jsem na fasádě v přízemí budovy vyhradila prostor pro výlohy obchodů. Původní zdivo je „posunuto“ směrem dovnitř stavby, avšak je viditelné přes prosklené okno výlohy.

10. Závěr ke druhému projektu

Obřanská textilní továrna je architektonicky cenná stavba, avšak v současné době je nevyužívaná a chátrá, což je rozhodně škoda. Proto jsem se rozhodla vytvořit projekt na „oživení“ továrny novou funkcí a rekonstrukcí.

Využila jsem přitom možnosti okolní zóny aktivního odpočinku a navrhla jsem bývalé továrně nový účel – zázemí cyklostezky s obchody a restaurací. Na Brněnsku měla textilní výroby dlouholetou tradici, proto jsem jedno patro bývalé továrny vyhradila pro muzeum tohoto průmyslového odvětví. Co se týká vzhledu, základní záměr byl zachovat charakteristické prvky stavby a její atmosféru a zároveň navázat na okolní přírodu a řeku.

Hlavním přínosem mé práce by mělo být upozornit na tuto zajímavou budovu, vytvořit podnět k její záchraně. Vypracovaný návrh jsem se rozhodla předložit radnici městské části Brno – Obřany jako inspiraci jak by se dalo zlepšit prostředí a vybavenost čtvrti.

Práce byla zároveň užitečná pro mě – naučila jsem se pracovat s novým softwarem, získala nové zkušenosti a znalosti.

Seznam použité literatury

Teoretická část

- Industriál_paměť_východiska - Ing. arch. Eva Dvořáková, PhDr. Benjamin Fragner, prof. Ing. arch. Tomáš Šenberger, Pavel Frič
- Tvořit ve vytvořeném - prof. Ing. arch. Helena Zemánková, CSc.
- www.archiweb.cz
- www.atelier-atrea.cz
- www.karlin.cz
- www.mnactec.com/ticcih
- www.musee-orsay.fr

- www.vankovka.cz
- www.voelklinger-huette.org

Praktická část

- materiály z mezinárodního workshopu v San Giovanni Valdarno, který proběhl 1.-7. října 2007, ve spolupráci Rady města San Giovanni Valdarno, společnosti Polynt SpA, a fakult architektury vysokých škol v Brně (Fakulta architektury VUT v Brně), Florencii (Università degli Studi di Firenze, Facoltà di Architettura), Nancy (École Nationale Supérieure d'Architecture de Nancy) a Saarsbrückenu (Hochschule für Technik und Wirtschaft des Saarlandes), pod názvem Un'immagine per i silos
- www.comune.san-giovanni-valdarno.ar.it
- www.polynt.it

Projekt č.2

- archiv prof. Ing. arch. Heleny Zemánkové, CSc.: Programový projekt MKČR - Výzkum industriálních a technických areálů a objektů
- archiv Lanarest Brno, a.s.